

Een digitale identiteit voor allerlei zaken

Een hypotheek afsluiten, een bankrekening openen en een aankoop doen via marktplaats: we kunnen dat straks allemaal online doen (als we willen) met onze eigen digitale identiteit. Tenminste, als het aan Jorinde ter Mors, directeur Dienstverlening van de gemeente Utrecht ligt. Vanuit de taskforce Samen Organiseren en in samenwerking met Binnenlandse Zaken werkt Jorinde aan een digitale identiteit. Het streven is om de dienstverlening van de overheid te verbeteren naar het niveau dat men mag verwachten: op maat en helder.

Tekst: Melissa Smink

Foto: Sjors Massar

"Als je nu online zaken gaat doen, dan moet je tot een zekere mate kunnen bewijzen wie je bent", vertelt Jorinde. "Daarvoor heb je allerlei DigiD-achtige varianten. Dit zijn allemaal username/password-combinaties; je moet je ergens aanmelden en je krijgt toegang tot bijvoorbeeld het domein overheid. Dit blijft echter beperkt tot het specifieke domein waarop je inlogt. Waar we nu naar op zoek zijn is een digitale identiteit die geen toegang geeft tot een enkel domein, maar dat bewijst wie ik zeg dat ik ben, ongeacht de vraag wat ik er vervolgens mee ga doen. Na de identificatie bepaal ik zelf welke producten of diensten ik vervolgens wil afnemen." Aan tafel schuift aan Donovan Karamat Ali, informatiecommissaris van de gemeente Utrecht en een van de kartrekkers van het initiatief om dit te verwezenlijken. Donovan is het roerend met Jorinde eens: "de huidige gang van zaken, zoals het fysiek

moeten verschijnen op het gemeentehuis voor uiteenlopende zaken en het versturen van een kopietje van je paspoort als soort van identificatiemiddel, zijn niet meer van deze tijd. Een digitale identiteit, waarbij de gebruiker de touwtjes in handen heeft, is het doel."

EEN ONAFHANKELIJKE PARTIJ

"Banken werken via Idensys in zekere zin al met een digitale identiteit", vertelt Jorinde. "Ze geven, na een identiteitscheck met bijvoorbeeld een paspoort, een digitale identiteit af dat voor veel bedrijven voldoende waarborg is om online zaken te kunnen doen. Dit komt voor mij heel erg in de buurt, maar het mist een belangrijk aspect: het is door een commercieel bedrijf uitgegeven en niet door een onafhankelijke partij zoals de overheid." Door de digitale identiteit uit te laten geven door

de overheid, is een grotere betrouwbaarheid gewaarborgd en krijgt de gebruiker meer controle over wat er met zijn of haar gegevens gebeurt. Jorinde: "Het verschilt per transactie welke informatie relevant is. Als ik een hypotheek of een levensverzekering afsluit, is bijvoorbeeld mijn geboortedatum relevant. Maar als ik een mobiel abonnement wil afsluiten, dan is het voldoende om te melden dat ik boven de 21 jaar ben en dus een contract mag afsluiten. Overige gegevens zijn commercieel gezien heel interessant voor het telefoonbedrijf om te hebben, maar ze zijn niet relevant voor de transactie. Ik kan zelf bepalen hoeveel informatie ik verstrek. En als ik het niet eens ben met de hoeveelheid informatie die gevraagd wordt, dan ga ik wel naar een andere telefoonwinkel." De vorm van de digitale identiteit moet daarom de mogelijkheid bevatten om verschillende onderdelen waarop de identiteit is opgebouwd in 'strookjes' (attributen) te knippen, zodat er per transactie bepaald kan worden welke informatie er wel en niet verstuurd wordt naar de andere partij.

Identiteitslab

Maar zover is het allemaal nog niet. Voordat de digitale identiteit vorm krijgt, moeten we eerst goed bepalen wat we nu eigenlijk willen. Dit doen we samen met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in een zogenaamd 'Fieldlab': het identiteitslab. In dit lab worden relevante partijen, zoals de overheid, het bedrijfsleven, inwoners, universiteiten, criticasters en ethische hackers, bij elkaar gebracht. Jorinde: "Hier bepalen we eerst wat de eisen zijn die we stellen aan een digitale identiteit. Wat willen we? We gaan ons bewust nog niet verdiepen in wat er allemaal kan met een digitale identiteit, omdat alle toepassingen weer nieuwe vragen op zullen roepen. Ook focussen we ons bewust niet op de techniek. Deze verandert steeds. Het gaat erom dat we vaststellen met elkaar hoe een digitale identiteit er uit moet zien en vervolgens kijk je pas welke techniek daarbij past." Donovan vult aan: "Een van de wensen zal wel zijn dat het de hoogste betrouwbaarheid heeft. Dat is dan ook wat waar we ons in de eerste fase op richten. En niet alleen betrouwbaarheid is belangrijk, ook het gebruikersvertrouwen. Ervaart men het ook als betrouwbaar? Voor veel mensen is het 'eerst zien en dan geloven'. Het is nieuw, mensen moeten het gaan ontdekken en zich er uiteindelijk goed bij voelen.". Jorinde: "We willen dus ook niet dat mensen gedwongen gaan worden om de digitale identiteit te gaan gebruiken. Als men niet wil of niet kan, moeten zij kunnen kiezen voor alternatieven. Maar als men wel wil, dan moet de mogelijkheid er ook zijn op het hoogste niveau."

E-ESTLAND

"Het bewijs dat het goed werkt zie je in Estland. Ik verwacht dat het hier ook aanslaat", zegt Donovan. Na het uiteenvallen van

de Sovjet-Unie heeft Estland direct geïnvesteerd in een digitale omgeving. Stemmen, het beheren van je patiëntendossier en het doen van belastingaangifte gaat in Estland allemaal online. Het Estlandse model, waarbij informatie uit duizenden databases gehaald wordt en niet vanuit één centrale database, is een goed voorbeeld van hoe het in Nederland ook zou kunnen. Jorinde: "Hiermee beperk je het risico. Er wordt geen toegang gegeven tot de BRP, maar er wordt per keer een 'bewijsje' verstuurd met voor de ontvanger relevante gegevens. Natuurlijk maak je dat veilig, maar misschien is 99,8% dan voldoende." Op de huidige manier digitaal zaken doen in Nederland is volgens Jorinde extreem onbetrouwbaar. "Als ik voor bijvoorbeeld het boeken van een reis een kopie van mijn paspoort opstuur, is de kans groot dat iemand het onderschept. Identiteitsfraude ligt steeds op de loer. En de ontvanger weet ook nog steeds niet wie ik ben, want als ik de identiteitskaart van mijn partner onder de scanner hou, dan heb ik de identiteit van mijn partner overgenomen."

"Het is belangrijk dat er aan de balie dingen opgevangen kunnen worden waar mensen digitaal op vastlopen"

MAXIMALE BETROUWBAARHEID

Jorinde geeft aan dat er ingezet wordt op een maximale betrouwbaarheid. "Maar maximaal is ook een rationale keuze, net zoals bij het paspoort nu. Wil je iedere persoon aan de balie volledig doorlichten? Wil je aan de balie elke medewerker gecertificeerd hebben? Dan is het enige verschil dat het paspoort geen 65 euro, maar bijvoorbeeld 95 euro gaat kosten." De baliemedewerker bij Burgerzaken blijft volgens Jorinde en Donovan wel een belangrijke rol houden. De identiteitsvaststelling en het uitgeven van de digitale identiteit is een taak van de overheid. Volgens Jorinde en Donovan zal voornamelijk het repeterende werk als eerste overgenomen kunnen worden door een digitale invulling. Jorinde: "Het is belangrijk dat er aan de balie dingen opgevangen kunnen worden waar mensen digitaal op vastlopen."

EEN KEUZEMODEL

Bij de introductie van de digitale identiteit zal iemand zeer waarschijnlijk toch nog eenmalig voor controle naar het gemeentehuis moeten komen. Donovan: "Voor het allerhoogste niveau van betrouwbaarheid moet je gewoon eerst langskomen om je identiteit te laten vaststellen. En dat kan ook van invloed zijn op het gebruikersvertrouwen, want als het vanuit de gemeente geregeld is, dan voelt het waarschijnlijk beter." Jorinde: "In bijvoorbeeld Estland of Denemarken houden ze er rekening mee dat 5 tot 6 procent van de bevolking niet wil of kan meedoen. Onder die zes procent vallen ook de mensen die het gewoonweg niet vertrouwen. En als je het niet vertrouwt, dan moet je het ook zeker niet doen! Naar ons idee is het digitale identiteitsbewijs een keuzemodel, de balies worden niet afgeschaffd. Digitalisering is heel goed voor de standaard, maar voor lastigere dingen wil je misschien liever een persoon in levende lijve spreken."

Het lijkt Jorinde ook voor de hand liggend dat mensen in eerste instantie nog naar het gemeentehuis moet komen. "Daar wordt bijvoorbeeld een app uitgegeven of geactiveerd, of er wordt een virtuele stempel gegeven. Als je het hoogste niveau van betrouwbaarheid wilt hebben, zowel bij het uitgeven van een nieuw paspoort of een digitale identiteit, dan moet er een fysieke controle zijn", vertelt ze. "Als er eenmaal vertrouwen opgebouwd is, dan zou het aanvragen van bijvoorbeeld een nieuw rijbewijs ook digitaal kunnen. Maar het is niet logisch om bij de introductie van iets nieuws meteen de oude manier al helemaal af te schaffen. Dat heeft tijd nodig."

DE TWEEDE FASE

Twaalf gemeenten staan te popelen om mee te doen, aldus Jorinde. "Door een set van eisen vast te stellen creëren we een kader. Dan kunnen we gaan kijken welke bestaande middelen het in zich hebben om dit te kunnen." In de tweede fase zullen deze bestaande middelen getest worden, ook door inwoners van de deelnemende gemeenten. "Ik denk dat de mensen die gaan testen aan een balie komen", meent Donovan. "Maar ik denk ook dat er mensen zullen zijn die in een koffietent gaan zitten om zaken te kunnen doen met de overheid." Op de vraag wat de risico's kunnen zijn voor het proces heeft Donovan een duidelijk antwoord: "Een risico voor het proces zou kunnen zijn dat je de bestaande werkelijkheid niet hebt weten te veranderen. Ook als wij zelf en met verschillende partijen laten zien dat er een grote behoefte is, dat we het beproefd hebben en dat we een kader hebben. Dan zijn we klaar en hebben we iets. Maar in hoeverre het een trigger is om de bestaande werkelijkheid te veranderen, dat is niet te voorspellen. Een ander risico is de veiligheid van de digitale identiteit. Dan zou het een paar keer goed mis moeten gaan en

zou er toch toegang moeten zijn tot de BRP. Maar dan hebben we de checklist ook niet goed gemaakt."

GOEDE ZIN

"We zijn erg ambitieus", vertelt Jorinde lachend. "We streven naar een doorlooptijd van een jaar. Aan het einde van het jaar hopen we dat er een beproefd set van eisen ligt, dat er een toepassing is die voldoet aan de eisen en dat we een door de overheid goedgekeurde digitale identiteit hebben." Volgens Jorinde is het ook goed mogelijk dat er aan het einde van het jaar geconstateerd is dat er op dit moment nog geen geschikt eID-middel voorhanden is die voldoet aan de eisen. "Ik geloof ook niet in de methode dat je aan het eind iets hebt (bijvoorbeeld een eID-middel en dat je dan pas gaat kijken naar wat je ermee gaat doen", zegt Donovan. "Daarom is deze aanpak echt anders dan andere projecten. Het innovatieve karakter maakt het onzeker over de afloop, maar het levert ook een berg energie en creativiteit. Hopelijk hebben we aan het einde van het lab een oplossing die iets kan, die aan de eisen voldoet en die door een x aantal inwoners is beproefd." Jorinde: "Er is in ieder geval genoeg goede zin om het tot een goed einde te brengen."

De Taskforce Samen Organiseren is de verzamelplaats van lopende initiatieven en broedplaats van nieuwe ideeën. De Taskforce bestaat uit diverse gemeentesecretarissen, directeuren ICT en dienstverlening en vertegenwoordigers van ketenpartners. Zij zorgen voor de inhoudelijke invulling van Samen Organiseren ten behoeve van de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering, toetsen lopende initiatieven en werkende toepassingen en ondersteunen gemeenten op verzoek bij nieuwe initiatieven. Vanuit een ambassadeursrol werkt de Taskforce aan draagvlak, aan het cultiveren van eigenaarschap binnen gemeenten en aan het bevorderen van een verandering in 'mindset'.

(Bron: VNG)